

Zabavno berilo.

Iz sodnijskega življenja.

Po spominu skušenega starega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

I.

Poštna nakaznica.

(Dalje.)

A jaz, dasiravno truden, ne morem zatisniti očesa, podpis ženina mi vedno po glavi rojí. Kje li sem ga videl? Premišljuje, sklicujem in vse količkaj pomembive dogodbe v spomin, kar sem postal preiskovalni sodnik v J. na spodnjem Avstrijskem. Stoj! tam je bilo! Kje sem imel li svoje misli! Tam sem bral pisavo iste roke, le da je bil podpis ne „Planavski“, ampak „Engelbert Breier“, in ni stal na nabiralni poli, marveč na poštnih nakaznicah. Da, da, „Planavski“ in „Engelbert Breier“ je ena in ista oseba, tudi popis, katerega mi je dal gostilničar Mlinar o njem, se prilega ženinovi osebi.

„Je že moj,“ se radujem in skočim iz postelje. Pa kako ga zajeti? On je na moč prekanjen hudodelnik in bi mi utegnil še pred nosom odtegniti pete, če bi le količkaj sumičil, če bi se jaz le količkaj prenaglil. Samemu prijati ga bilo bi mi težko, ker je močnejši od mene, drugim pa ne smem zaupati skrivnosti. Tudi je gotovo vedno pazljiv na vse, kar bi nenavadnega zagledal, toraj bo tudi težko poklicati pomoči.

Vse te misli mi gredo po glavi, a slednjič me vendar vtujenost premaga, vležem se in zaspim.

Skrivnost moja pa mi ne dá mirno spati; komaj oči zatisnem, že se mi prikaže Planavski-Breier, hoteč mi pobegniti. Ta prizor se mi predstavlja tako živo, da se zbudim in kviško skočim. Ravno je bilo solnce pogledalo v mojo sobo, a po hiši je vse še tiho. Napravljaje se premišljuje, kaj mi je storiti, kajti to sem bil sam pri sebi sklenil, da ga moram še danes prijati.

Ko sem napravljen, se vsedem, iztrgam iz svoje listnice košček papirja in pišem na-nj sledeče: „Slavni preiskovalni sodniki v L. — Naj se pošljeta naglo dva zanesljiva agenta ali sodnijska briča, oblečena eden v kočijaški, a drugi v strežajski obleki do mene z zaprto kočijo. Naglosti in varnosti je treba, sem zasledil nevarnega tiča. Kočija naj se pelje do vasi, agenta naj pa prideta v popisani obleki brž do posestva gospoda M....“

Listek denem v zavitek, katerega dobro zalimam, potem se podam do bližnje vasi, kjer dobim kmečkega dečka ter ga pošljem v mesto, obljubivši mu, ako hitro oddá pismo, še toliko plačila za pot, kolikor mu ga dam že naprej. Deček mi obljubi, da bo tekkel, kar ga noge nesó.

Bolj mirnega duha se napotim proti posestvu prijatelja nazaj in sicer po okolnih potih čez polje, da bi se moj prihod nikomur sumljiv ne zdel. Ko vkrenem proti hiši, je res že vsa družba v lopi na vrtu, moj prijatelj me zagleda in pravi smehljajoč se:

„Glej ga no, je zgodaj ustal. Navadno meščani zjutraj niso tako lahko spraviti iz postelje.“

„Sem se šel malo vedrit“, je moj odgovor, „in tu po polji ogledovat. Kako lepo kaže repa in zelje!“

„Ej, gospod svetovalec je občudovalec narave?“ prične gospá.

„Nekoliko! Zlasti na repo in zelje sem ves volk, če je na njih kaj mesenega, milostljiva gospá. Ne zamerite, da sem tako lepega jutra jaz tako prozaičen!“

„Zdaj smo vsi skup in zajutrak sme priti,“ pravi

moj prijatelj. „Ljudmila, bodi ti posredovalka med kuhinjo in loko!“

„Jaz jej bom adjutant,“ pravi Planavski in skoči za kot srna čez vrt skakljajočo Ljudmilo. Meni pri tem pogledu zavré kri, vendar se premagam in vstanem na videz miren.

Po zajutrku predlaga nekdo iz družbe sprehod v vas in okolico. Vse pritrdi temu, le gospá in Ljudmila se izgovarjate, da imate v kuhinji opraviti. Tudi Planavski hoče doma ostati in še le, ko mu gospodar vgovarja, da bi utegnil biti ženskama pri opravih v kuhinji na poti, se nam pridruži.

Meni je bil izlet prav po volji, ker je bil tudi mojemu naklepu ugoden; tako sem zamogel imeti Planavskega vedno pred očmi in ni bilo mu tako lahko meni uiti. Nekteri so vzeli seboj puške in tu pa tam streljali po večih tičih, pa se vé, brez vspeha. Pri tej priliki sem zapazil tudi nekaj, kar mi ni bilo všeč, da ima namreč Planavski pri sebi revolver; kako ga zná rabiti, je pokazal s tem, da je na kakih petnajst korakov daljave srakoperja iz natičja vstrelil.

Pridemo na veliko cesto, po kateri se je moral voz po mojem računu vsak čas pripeljati. Res ga zagledam dirjati proti nam; ko je že blizo, me zagledata spredaj sedeča preoblečena sodnijska služabnika in hočeta voz vstaviti, toda jaz jima dam skrivaj znamenje, da se peljeta dalje.

„Kak človek more to biti, ki se tako lep dan pelje v zaprtem vozu?“ praša nekdo iz družbe.

„Gotovo kak prismojen Anglež,“ se posmehuje Planavski. „V največem dežju in snegu pa se bo peljal na odprtem vozu. Ti ljudje so že taki.“

„Veste kaj, gospoda,“ pričnem jaz in si brišem pot iz obraza, „meni je že vroče in grlo suho. Ako se sprejme moj predlog, da gremo v vas iskat piva, se kar na mestu obrnimo.“

„Dobro, dobro! Predlog se sprejme enoglasno,“ mi doní od vseh strani in vsi se zasučemo nazaj proti vasi. Gostilnica je bila za nas prav pristojna in krčmar nas pelje v posebno sobo. Predno se vsedemo, se podam jaz malo na dvorišče, kjer je stal voz še naprežen; služabnikoma mignem, da stopita z mano v kot, tam jima razložim svoj naklep. Po tem naj se vsedeta oba v prvo sobo in naročita si pijače. Izbereta naj si prostor tako, da ju bom jaz videl, in ko mignem, naj brž pri-skočita in zgrabita tistega, katerega bom jaz prijel. Iz ozira do svojega gostoljubnega prijatelja in njegove rodovine sem hotel vse tukaj izpeljati.

(Dalje prihodnjič.)

Naši dopisi.

Iz Gradca 30. avg. (Kmetijski kurs za učitelje.) Kakor je znano, pričel se je napredovalni kmetijski tečaj za ljudske učitelje dne 24. avgusta in bode trajal do 30. septembra t. l. — V to šolo je poklicanih 25 učiteljev: 14 iz gornjega in 6 iz dolnjega Štirskega pa 6 iz Kranjskega. — Ravnatelj tega kursa je profesor na tukajšnjem učiteljskem izobraževališču, doktor Santner, ki predava kemijo in fiziko po 8 ur na teden; prof. Gauby prednaša zoologijo po 3 ure in botaniko po 3 ure na teden; prof. dr. Wilhelm razlaga klimatologijo po 4 ure in prof. Eichhorn pa mineralogijo po 2 uri na teden. — Za letos je ta kratki čas odločen za teoretični poduk, a prihodnje leto se ima na podlagi tega nauka praktično podučevati. Vendar je tudi letos za praktični poduk določen en izlet na teden, namreč na posestvo deželne kmetijske družbe v Krottenhofu, oddaljen 1½ ure od Gradca. Prvi izlet smo imeli preteklo sredo. Gosp. Adolf Baumgartner, ravnatelj kme-

tijske šole v Krottenhof-u — nam je skazoval razne stroje za poljedelstvo, umno živinorejo in sirarstvo. Prihodnji teden bomo obiskali kmetijsko razstavo v Vildonu.

Slušatelji kmetijskega kursa iz Kranjskega.

Iz Vrhnike 31. avg. — Razglasile ste drage „Novice“ v svojem cenjenem listu hudi požar, kateri je 23. t. m. na Vrhniki 34 družin na beraško palico pripravil. „Novice“ so pri enacih prilikah rade svoje predalčke odprle in tako nesrečnežem marsikateri dar pridobile. V imeu pogorelcev prosi tedaj županija Vrhniska pomoči in izreka ob enem najtoplejšo hvalo in stoterni „Bog povrni“ naslednjim darovalcem, kateri so hitro sosedom na pomoč prihiteli in blagodušno darovali: gg. Ignacij Alojzij Jelovšek 75 gold., France Kotnik 75 gold., Karol Majer 40 gold., France Golob 40 gold., Jurij Unk 10 gld., Janez Grampovčar 2 gld., Martin Šlibar 40 gold., France Tršar 15 gold., A. F. 10 gold., Smuk 5 glod., Jansekovič 5 gld., A. Mulley 60 gold., Obreza 30 gold., Lenaršič 20 gold., Ignacij Javornik 20 gld., Tomaž Javornik 20 gld., Miha Tomšič 50 gld., Karl Kotnik 20 gld., Jakob Petrič 25 gld., Krištof 20 gld., Volčič 3 gold., Marinka 5 gold., Ana Tomšič 5 gold., Friškovic 5 gold., Jeršinovic 2 gold., Ogrin 2 gold., Hartman 40 oknov in gosp. A. G. 75 gold. in dosti lesa.

Županija Vrhniska.

Iz Notranjskega 31. avg. — Poročati mi je o silovitosti dogodbi, katero mora sicer vsak rodoljubni človek obžalovati, ki bi se pa morda ne bila dogodila, ko bi vsak urad svojo dolžnost storil. Knežaski seljani na Pivki imajo namreč v gozdu kneza Schönburga v Šneperku pravico do drv in lesa, in sicer gruntar do 100, polgruntar do 50 bukev, tisti pa, ki ima četrt grunta, do 25 bukev na leto. Ker je Pivka večidel gola, bi Knežičani, ki nimajo družega zaslužka, ne mogli živeti, ako bi se jim ta pravica prikrajševala. Že dalje časa imajo praske in sitnosti s knezevimi gozdarji, zlasti so se pa te pomnožile letošnje leto, ko je dal knez „na vratih“, kjer je edina vožna pot iz gozda, zidati logarijo (borštarijo), da bi nihče ne mogel iz gozda kaj peljati, česar bi logarji ne videli. Razmere med to graščino in kmeti se popolnoma enake onim med obrtniško družbo (Industriegesellschaft) in kmeti na Gorenškem. Knežičani so se v tej zadevi že obrnili do različnih cesarskih uradov iskaje pomoči, a gonili so jih od Poncija do Pilata in tako so sklenili s silo si pomagati, se zbrali 25. t. m., mahnili proti logariji še komaj na pol izdelani in jo razdjali. Vsled te silovitosti so bili poslani vojaki v Knežak, zločinci se bodo vlačili po ječah in morali poplačati knezu škodo, katere, kakor slišimo, knez zahteva 3000 gold. Mi nikakoršne silovitosti ne zagovarjamo, vendar moramo spregovoriti še druge besede. V deželnem zboru Kranjskem se je že mnogokrat prašala vlada, kdaj bodo uravnane te gozdne homatije, al vladni zastopnik ni vedel nič gotovega odgovoriti. To nam je vse znano, kakor tudi to, da zelo zavlečena stvar groza denarja stane deželo našo; o tem bi gosp. dr. Schöppl, ki si je že na tisuče popotnine prislužil, vedel največ povedati. Nam se zdi, da bi bilo že lahko vse v redu, in potem bi se silovita dogodba pri ljudéh, katere še celo „Tagblatt“ mirne imenuje, ne bila mogla pripetiti, ker bi bil vsak kmet gospodar v lastnem delu. Vprašamo tedaj: kam se nam je obrniti, da se bodo dotični uradi v rešnji tega silnega vprašanja podvzivali in kdaj prav za prav bo za gotovo rešeno? Vsaka reč mora vendar vsaj enkrat konec imeti. Kranjski servituti pa menda nikoli!! Vlada stori svojo dolžnost!

Iz Št. Vida nad Ljubljano 28. avg. — Naša šola je bila tako srečna, da je tisoče podedovala po blagem g.

Bitencu, kakor so nam „Novice“ naznanile februarija meseca t. l.; pa kaj ko naš zdanji mogočni krajni šolski svet dremlje, in se ne posluži tiste pravice, katero mu je ranjki v svoji oporoki zagotovil, namreč, da ima krajni šolski svet skrbeti, da se imajo obresti dedšine rabiti za pospeševanje poduka. Zdaj je že čas skrbeti za to, da se začetka prihodnjega šolskega leta napravi na vso moč potrebna nedeljska šola za rokodelske učence, v kateri bi se učilo branje, pisanje, računstvo pa risanje. Prostora je dosti, naša fara ima obilo mladine, ker je okoli 40 mizarskih mojstrov, ki imajo po več učencev, domačih in tujih; tudi drugih rokodelcev je več, kovačev, ključarjev, krojačev itd., katerih učenci so poduka zelo potrebni. Taka šola — to je mnogih želja — naj bi se brž napravila, da ne bodo obresti mrtve ležale — naši mladini v škodo. Naj bi se tedaj naš krajni šolski svet zdramil, pa pri okrajnem šolskem svetu pomoči poprosil; od tam se je je nadjati. Pri nas je to kaj lahko, ker smo blizo mesta; tam se dobé učitelji za plačilo, da vsako nedeljo ob svojem času gori prihajajo. Ker se po železnici po nizki ceni pelje, bo še marsikaterega mikalo, si v prostih urah lep zaslužek pridobiti, nam pa ne bo treba skrbeti za stalne učitelje. Možje, če vam je kaj za blagor mladine naše, poskrbite, da dobimo prihodnje leto vsaj nedeljsko šolo za rokodelske učence in sploh bolj odrašeno mladino.

Iz Ljubljane. — Kmetijska družba je od sl. ministertva kmetijstva zopet prejela državne podpore in sicer 2000 gold. za napravo kalí ali vodnjakov v krajih, kjer človek in živina pomanjkanja vode trpita, — za nakup Ugoviških in Jezerskih ovác in Sufolških prešičev 1000 gold., — za panjove in denarne premije pridnim čbelorejcem 400 gld., — za svilorejo 200 gold. Še nekatere druge podpore dati si je ministertvo pridržalo za pozneje čase.

— (Načrt nove postave za krušne bolezni) je dobil zdravstveni svet v prevdarek in poročilo. Konečno pride ta načrt v obravnavo državnemu zboru. Mi opomnimo tukaj le to: naj bi ta postava veljavo imela takraj in unkraj Litave, sicer nam ž njo ni pomagano.

— (Grof Hohenwart), ki je 14 dni bival na svoji grajščini v Ravnah, se je 19. dne u. m. vrnil zopet v Gradec nazaj.

— (Narodni volilci Ljubljanski) so si v zadnjem shodu, ki je bil preteklo nedeljo v čitalnici, izbrali za kandidata gospoda **dr. Alfonsa Moše-ta**, advokata v Ljubljani. Ker je bil izbran po volilcih cbeh narodnih strank, ga priporočamo vsim volilcem Ljubljanskega mesta. — Nemškutarji in c. k. ustavoverci bodo, kakor že znano, volili odvetnika dr. Schreya.

— (Prošnja Ljubljanskih obrtnikov zaradi obrtniškega dela na Gradu.) Ta prošnja, katero je podpisalo 149 Ljubljanskih obrtnikov, se je sklenila pri posvetovanji društva „Slovenije“ in se poslala ministertvu prava. Glasí se:

Slavno c. k. pravno ministertvo!

Udano podpisani obrtniki se drznejo obrniti se do sl. c. k. ministertva v silo važni zadevi.

Kaznilnica za moške v Ljubljani, ki je vedno s 300–360 jetniki večidel najboljših let napolnjena, po sedanji vravnavi ni več kaznilnica ali poboljševalnica (pokorilnica), marveč tovarna (fabrika), v kateri se gojijo različni stroki obrtnije kakor v fabrikah, v največo škodo Ljubljanskih obrtnikov.

Ni treba še obširno dokazovati, da ni mogoča konkurenca z delavci, ki ne plačujejo davka, nimajo rodovine, še celo samega sebe ne rediti, ne plačujejo najemščine za stanovanje in delavniške prostore, katerim ni treba kupovati orodja. Mala obrtnija dandanes že tako težko shaja. Osnovale so se privatne fabrike,

vedno se iznajdujejo stroji (mašine), davki in priklade povikšujejo, in vse to v zvezi s svobodo obrtnije ter vvažanjem izdelkov vnanjih dežel, po različnih trgovskih pogodbah mogočem, je premenilo pregovor: „Rokodelstvo ima zlato dno“ že davno v pravljico.

Nam Ljubljanskim obrtnikom je pa razen teh splošnih težav trpeti še nepremagljivo s c. k. kaznilnico za moške. Čevljarska, krojaška, mizarska, bukvovezna dela se tu izdelujejo skoro prav zastoj. Za bukvovezna dela so nakupljeni bili stroji (mašine), ki so veljali po 2000 gold. Da bi se dobilo delo, se je vse poskusilo, kar je le mogoče. Gospodu ravnatelju kaznilnic samemu se ne zdi nečastno iti v to ali ono privatno hišo in na pr. prigovarjati lastnikom kakega zavoda, da bi dajali čevlje za deco v kaznilnico delati. Šolske knjige se vse v tej kaznilnici vežejo. Jetnike celó kot mizarje, ključarje, zidarje, preprogarje (tapecirarje) itd. v mesto pošiljajo in rabijo za delavce po privatnih hišah.

Mi dobro vemo, da je državi dolžnost skrbeti za to, da imajo jetniki primerne opravke, toda to naj bi se godilo na tak način, da se po njih ne godí škoda obrtnikom, ki tako po davkih morajo plačevati drago njihovo vzdrževanje. In to se kaj lahko vravná. Naj se dajo jetnikom zopet tista dela, ki so bila prejšnje čase po kaznilnicah vpeljana, naj predejo in tkejo, naj izdelujejo take reči, ki se rabijo v kaznilnici sami, dalje to, kar potrebujejo vojaki, in naj se dovoli, da smejo fabrikanti jetnike rabiti za svoje delavce, potem obrtnik ne bo trpel po njih nobene škode. Principijelno pa naj bi ne bilo dovoljeno, obrtnijo na svojo roko ali račun gojiti in izdelke oddajati privatnim naročnikom.

Dohodki fabriški se bodo na ta način morda skrčili, toda kaznilnice niso fabrike in stroške za-nje naj plačujejo vsi državljani v enaki meri, ne pa, kakor je pri tej napravi, večidel obrtniki enega mesta. Ta teža je za vdano podpisane tim občutljivša, ker je Ljubljana vendar-le primerno majhno mesto s 23.000 prebivalci, in ker imajo tudi še konkurenco z deželno posilno delavnico.

Če bi te razmere imele trajati še dalje, nam je poguba gotova in državi pretí ne le zguba davkov, katere zdaj plačujemo, ker bomo na ta način nezmožni jih plačevati, ampak bo imela tudi skrbeti za toliko obožanih rodovin.

Njihovo Veličanstvo naš presvitli cesar pripoznava pomen in težko stanje malega obrtništva in so potrdili to na najvzvišenejši način po ustanovi presvitlega imena o priliki 25letnice Njihovega vladarstva.

Mi se toraj za trdno nadjamo, da se bo tudi višim in najvišim uradom Njihovega Veličanstva zdelo dolžnost podpirati obrtnijski stan, in prosimo ponižno:

Slavno c. k. ministerstvo prava naj blagovoli milostljivo sprejeti ta najponižnejši razlog in kar mogoče dodeliti pomoči zoper naše gotovo pravične pritožbe.

— (V Ložu na Notranjskem) je — čudna prikazen letošnjega poletja! — 21. dne u. m. hudo snežilo in medlo.

— (Gosp. Doberleta), kateremu gré zasluga lepših pogrebov v Ljubljani, opominjamo na pritožbe od mnogih strani nam razodete, naj skrbi tudi za to, da se naznanila umrlih (Partezettel) ne raznašajo tako nemarno, do jih ne dobijo vsi, katerim so določena, in tako mnogokrat tudi najbolji prijatelji in znanci ne zvedó za uro pokopa. Podoba je, da njegovim kurzorjem s srebrnimi portami se ne ljubi odkazanih naznanil po hišah nositi in da jih najraje oddajajo v štacune, kovarne in gostilnice. To pa je velika napaka, in žlahta

umrlega mora očitane trpeti, ki ga je zaslužila le nemarnost oportanih strežajev.

— (Poslano.) Gosp. J. Zupanec, c. kr. notar v Ljubljani, nam piše sledeče: „V poslednjih „Novicah“ st. 34 se je karakteriziral gospod Josip Oblak za „odvetniškega pisarja.“ Ker je gosp. Oblak občinstvu, z njegovi osobi neprimernem priimkom karakteriziran, naj naznanim sl. uredništvu da je on v notarski službi in opravlja svoj posel v moje zadovoljstvo, kot koncipient moje pisarne.“ — Gledé na to nam je žal, da nam g. Oblak sam prej že ni povedal, koliko in kake višje šole je študiral, da bi mu bili priložili priimek, kakoršen gré osebam, ki so kako juristično stopinjo dosegle.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Najvažnejša dogodba preteklega tedna bila je obravnava zaradi priznanja načelnika Španjske republike Serrana, druga za Avstrije prihodnost važna bo prihodnji teden. Serrana dozdej ni pripoznala še Rusija, in tudi Avstrija se je obotavljala. Avstrijski poslanec na Španjskem Ludolf je le poverjenik pri oblastniji, katero Serrano reprezentira. — Važen za Avstrijo pa utegne biti prihodnji teden, ko bo cesar v Pragi. — Po Dunaji se močno govori, da se ministerski stoli majó ter da bo morda cesar na Českem podpisal njegove odpustivne dekrete. Česki „Pokrok“ piše, da se po Českem pripravljajo adrese, ki pozdravljajo cesarja na Česki zemlji in povdarjajo, da Česki narod stavi svoje zaupanje edino le v vladarjevo osebo, ter ponižno izrekajo željo, da bi Njihovo Veličanstvo blagovolilo zopet nastopiti v Najvišem pismu 12. septembra 1871 zaznamovano pot sprave s kraljevino Česko.

Štajarsko. — Brežka volitev je končana, mladoslovenski kandidat Lenček je propadel, izvoljen je ustavoverec Žnidaršič in sicer zato, ker je 19 volilcev staroslovenske stranke mu dalo svoje glasove. „Narod“ imenuje to naravnost izdajalstvo, „Slov. Gosp.“ se pa zdi le povračilo za kompromis mladih z nemškutarji pri zadnji volitvi za državni zbor. „Gosp.“ pravi, da so Slovenci volili Žnidaršiča „samo zato, da liberalni Slovenci spoznajo svojo onemoglost v kljub veliki širokoustnosti.“ Saj bi se bili tudi mladoslovenci, ako bi bilo prišlo do ožje volitve med Žnidaršičem in staroslovenskim kandidatom, gotovo zedinili z nemškutarji in vrgli staroslovenca, če bi ne bili prej že napravili kakega kompromisa.

Listnica vredništva. Gosp. dopisniku izmed gorá: Brošurica pride kot posebna doklada „Novicam“ in „Slovenca.“ „Novice“ jo imajo danes. — Gosp. M. R. žup. v Brez: Vaših sejmov ni mogoče v prihodnji „Pratiki“ več naznaniti, ker je že natisnjena; v „Nov.“ jih naznanimo prihodnjič; tudi vaš dopis pride v prihod. listu. — Gosp. L. H. v N.: Knjižica je že vezana, več o nji prihodnjič.

Žitna cena

v Ljubljani 22. avgusta 1874.

Vagán v novem denarji: pšenice domače 5 fl. 40. — banaške 6 fl. 72. — turšice 4 fl. 80. — soršice 4 fl. 10. — rži 3 fl. 30. — ječmena 3 fl. —. — prosa 3 fl. —. — ajde 4 fl. 20. — ovsa 2 fl. 10. — Krompir 2 fl. 90.

 Današnjim „Novicam“ je doklada knjižica: „Mladoslovenci in državni zbor leta 1873 in 1874.“